

Где смо били пре годину дана када је у Србији званично регистрован први случај заразе коронавирусом, шта смо све прошли и куда идемо, у ауторском тексту за Нова.рс анализира епидемиолог проф. др Зоран Радовановић. Процењује какав ће бити нови талас заразе и када би ковид 19 могао да постане ендемска болест, која се јавља спорадично.

Пише: проф. др Зоран Радовановић, епидемиолог и један од лекара који су учествовали у акцији портала Нова.рс “Струка против короне”

Претњу пандемијом и очекивану појаву ковида 19 у Србији највише памтимо по оној урнебесној конференцији за штампу 26. фебруара прошле године. Том приликом се показала сва неспособност наших власти да предвиђају непосредну будућност, па смо годишњицу тог догађаја прошле недеље обележили пред Министарством здравља као

Дан политичке и стручне неодговорности.

Посебан колорит том скупу дао је државни секретар Ђерлек својим два поентама. Прва, о наводном мудровању генерала после битке, била је неумесна, јер су оба претходна говорника, овај аутор и др Раде Панић, све време не само указивала на погрешне одлуке у реалном времену, већ су унапред давала предлоге шта би ваљало чинити. Друга поента, како критичари Кризног штаба навијају да победи вирус, долази с оне стране разума. Њу није смислио државни секретар, већ ју је само поновио, попут низа других функционера. Поставља се, међутим, питање колико болестан или покварен мора да буде ум у којем се роди тако суманута мисао.

Памтимо и изјаве даване у време када присуство новог вируса корона још није било препознато у Србији. Министар здравља је храбрио Кинезе како ћемо им помоћи у прављењу вакцине, министар спољних послова је открио како је у питању биолошки рат (да га неко у свету схвата озбиљно, то би био дипломатски скандал), а председник СНС условио је своје тестирање двоструким приказивањем филма „Владалац“ на ТВ Н1 (!?).

Распрострањена је заблуда да ми пролетос ништа нисмо знали о новој болести. Кинези су одмах изоловали вирус и рашчланили његов геном. У првој половини јануара су то своје искуство поделили са светом, чиме је омогућена израда дијагностичких тестова. Аустралијанци су 31. јануара понудили да заинтересованим лабораторијама у свету доставе и вирус, чиме је додатно олакшан рад на изради вакцина.

Кинези су одмах саопштили и све детаље важне за противепидемијску борбу, а посебно своја сазнања о путевима преношења заразе. На основу тих искустава, околне и прво захваћене земље окренуле су се енергичном откривању оболелих, њиховој изолацији и трагању за особама које су долазиле у контакт са болесницима. Тај приступ дао је изванредне резултате, па га је Светска здравствена организација (СЗО) препоручила целом свету.

Годинама пре тога СЗО је указивала на опасност пандемије неке вирусне болести потекле из дивље природе. Наведено је седам највероватнијих кандидата, укључујући еболу, а на осмо место је стављена „болест икс“. Мислило се на неку још неидентификовану заразу, а у ту слику уклапа се ковид 19. Понављано је слата порука земљама-чланицама да набаве довољне залихе маске и заштитне одеће, те да се снабду лабораторијском опремом за обављање ПЦР и сличних тестова.

Треба ли рећи да смо се о те савете оглушили?

Када је загустило, бацили смо се на набавку респиратора (тачније, вентилатора или апарата за механичку вентилацију). Додавили смо их много више него што нам је потребно, али је од њиховог приспећа и испоруке прављена отужна медијска представа.

Запоставили смо ПЦР тестове, неопходне за дијагностику болести. Они су у марту, када је за њима постојала највећа потражња, коштали око 10 евра (са потрошним материјалом мање од 15 евра), а цена им је касније преполовљена. Грађани су их државним лабораторијама плаћали много више, 6000, односно 9000 динара.

Несташица тестова водила је изнуђеном потезу – „хапшењу“ целокупне старије популације. Гесло је било: ако не знамо ко је заражен, уклонићемо с улице најосетљивије грађане. На располагању су била два закона којим би се прогласила ванредна ситуација: Закон о заштити становништва од заразних болести и Закон о смањењу ризика од катастрофа. Уместо тога, уведено је ванредно стање, које се по Уставу успоставља када је угрожен опстанак земље, те се ограничавају и многе грађанске слободе.

Доношене су забране које нису саопштаване јавности, али су прекршиоци ипак санкционисани. Тако није спровођена одлука да се сваком путнику на улазу у земљу да летак с упозорењем да буде у самоизолацији, али су појединци осуђивани на затворске казне и до три године с образложењем да су морали да знају шта је рекао председник Републике.

После ригорозно спроведеног ванредног стања, у трајању од 15. марта до 6. маја, отишло се у другу крајност.

Малодушност и непредузимљивост Кризног штаба директно су довели до другог и пресудно су утицали на обим трећег таласа. Преовлађивали су неуверљиви изговори како би се остало у мање-више пасивном стању.

Из Кризног штаба је једног тренутка чак одаслата порука „Заражавајте се“, па је затим унеколико ублажена („Не може баш тако да се каже“), али су следиле констатације да се епидемија гаси, да вирус нестаје и да губи вируленцију, а да су нова жаришта само „заостали џепови“ и „репови“. Неки чланови Кризног штаба позирали су на рекламним плакатима водеће партије, па је било јасно да су (пред)изборне активности важније од здравља.

Углед Кризног штаба додатно је урушило кривотворење бројева тестираних, оболелих и умрлих. Само у једној епизоди од 35 дана током другог таласа, када је спровођена инструкција да саопштени број умрлих не сме да пређе један, дешавало се да се само на једном одељењу ковид болница попуне две или више потврда о смрти током ноћи. Акција фалсификовања је изведена толико невешто да је вероватноћа спонтане појаве тако чудне расподеле бројева била скоро један на четири милиона. Сличне трагикомичне разлике између саопштења Кризног штаба и стварности понављале су се све време.

Крајем лета, у очекивању трећег таласа, Кризни штаб се вајкао да му везује руке Закон о заштити становништва од заразних болести. Не постоји, наводно, могућност спровођења мера. Када се показало да су јасно предвиђене санкције за непоштовање мера, стигла је жалопојка како је санитарних инспектора мало, па не могу да реагују. Изговор је неоснован јер је то проблем који се не решава чак ни подзаконским актом, већ интерном наредбом старешине органа управе.

Ипак је сачекан нови закон, којим је тај детаљ регулисан, али се новина није одразила на ентузијазам Кризног штаба. Главну измену у новом закону представљала је реченица у којој се помиње Кризни штаб. Тиме је ово тело коначно уведено у законске оквире.

Месецима пре тога, а и до данас, удружење лекара Уједињени против ковида инсистирало је да противе епидемијску акцију, сходно законској регулативи, воде Републичка комисија за заразне болести, Институт за јавно здравље „Батут“ и министар здравља. Аргумент је да би Комисија, коју чине искључиво стручњаци, самосталније и професионалније обављала свој посао без притиска политичара.

У последње време медицински део Кризног штаба јадикује како је немоћан уколико се не увведе ванредно стање. Призивање поновног изласка војске са дугим цевима на улице је само провидно правдање за недовољно чињење. Ваља се подсетити да је по претечи постојећег Закона о заштити становништва од зарзаних болести успешно сузбијана вариола пре скоро пола века.

Добија се утисак да је Кризни штаб све време спроводио политику природног прокужавања, управо како је прошлог маја најавио професор Несторовић. Када би баш загустило, примениле би се неке мере, али је само два пута дошло до панике. Први пут се то десило 6. јула, када је председник СНС најавио строг приступ, па доживео демонстрације. Из тога је извучена поука да се више исплати демагошки приступ: ако народ хоће скијање, пуне кафиће и ноћни провод – нека му буде.

Други пут је до узнемирења дошло претходних дана, када незадовољство међу здравственим радницима опасно расте и све отровније стрелице се упућују медицинском делу Кризног штаба. Отуда је подгрејана и идеја о ванредном стању.

Поздрављајући своје колеге и колегице, који су се придржавали мера предосторожности, Радовановић је рекао да је у Србији ситуација са коронавирусом стабилна и да се очекује да ће се ситуација у блиској будућности нормализовати.